

SXEDIO.E40

24/4 5 1912: ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΕΠΙΔΟΚΙΜΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΝΑ
ΠΑΡΑΙΤΗΘΟΥΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ
ΧΑΡΑΞΕΙ ΓΙΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ
ΛΑΟΥ

Συλλαλητήρια και μάλιστα πιο μαζικά έγιναν και στη Λευκωσία και τις άλλες πόλεις.

Σε όλα τα συλλαλητήρια εγκρίθηκαν και πάλι ψηφίσματα με τα οποία επαναλαμβανόταν μεταξύ άλλων και ο ενωτικός πόθος των Ελλήνων Κυπρίων.

Στο συλλαλητήριο της Λευκωσίας μετέσχαν δέκα χιλιάδες λαού, ενώ στη συνέχεια σχηματίστηκε πορεία προς το Αρμοστείο για επίδοση ψηφίσματος που είχε εγκριθεί.

Ο Αρμοστής αρχικά αρνήθηκε να το παραλάβει και συμβούλευσε τους επικεφαλής να του επιδώσουν το ψήφισμα μαζί με τα άλλα που θα εγκρίνονταν σε όλες τις πόλεις, ώστε να μπορέσει να σχηματίσει γενικότερη εικόνα της κατάστασης.

Στην επιμονή των αντιπροσώπων όμως πήρε το ψήφισμα.

Εγγραφε σχετικά η εφημερίδα "Ελευθερία" στις **24/4 Μαΐου, 1912** για το συλλαλητήριο της Λευκωσίας:

"Πόσον βαθέως ανεταράχθη η λαϊκή ψυχή διά των τελευταίων πολιτικών γεγονότων και πόσον ζωηρώς παρακολουθεί ο λαός την τύχην των δικαίων του απέδειξαν τα πρωτοφανή συλλαλητήρια της παρελθούσης Κυριακής. Το συλλαλητήριον της πρωτευούσης, ως ήτο φυσικόν, συνεκέντρωσε τας περισσοτέρας χιλιάδας και θα αφήση εποχήν η επιβλητικότης τους, ο όγκος του, η τάξις του.

Από της πρωίας της Κυριακής κατέφθανον το εν μετά το άλλο τα διάφορα χωριά μετά των σημαιών των επικεφαλής των ιερέων των μουκταρών και των διδασκάλων. Όταν διήρχοντο διά της αγοράς εσκορπούσαν την φρενίτιδα και τον ιερόν

ενθουσιασμόν με τας ζητωκραυγὰς των υπέρ της ενώσεως.

Χιλιάδες χωρικών έσπευδον εξακολουθητικώς προς το γυμναστήριον και όταν μετ' ολίγον ήρχισεν η γενική κωδωνοκρουσία, οι πολίται έκλειον τα καταστήματα των και ηκολούθουν. Ο απέραντος χώρος του γυμναστηρίου εδέχετο τα πλήθη αχόρταγος και παρίστανε ωραιότατον θέαμα με το στεφάνι των σημαίων, το οποίον τον περιέβαλλε. Πλείονες των 60 σημαίων, ανήκουσαι εις ισάριθμα χωρία, εκρατούντο υπό ευσταλών χωρικών, εκ των οποίων μερικοί εφορούσαν το εθνικόν ένδυμα.

Κατά την 10.30 ακριβώς κατέφθασεν η Α. Μ. ο Αρχιεπίσκοπος μετά του Πανοσιο. Ηγουμένου Κύκκου και πολλών κληρικών και των δύο παραιτηθέντων βουλευτών κ.κ. Αχιλλ. Λιασίδου και Θ. Θεοδότου εν επισήμω περιβολή. Ο λαός υπεδέχθη την άφιξιν των αρχηγών του διά χειροκροτημάτων. Από της υπαρχούσης εξέδρας πρώτος η Α. Μακαριότης προσεφώνησε τα πλήθη ως εξής:

"Η βαθεία συναίσθησις των προσγενομένων αδικημάτων συνήγαγε πάντας ημάς κατά την ώραν ταύτην εις τον χώρον αυτόν, ίνα υπό τον γαλανόν ουρανόν εκφράσωμεν τα δίκαια ημών παράπονα με την πεποίθησιν, ότι θα εισακουσθώμεν και θα ικανοποιηθή ο λαός. Διότι εν τω γαλανώ τούτω ουρανώ και υπεράνω κατοικεί βασιλεύς των Βασιλεων, όστις κρατεί εις τας κραταιάς του χείρας την πλάστιγγα της δικαιοσύνης και απονέμει αυτήν αδιαφορών αν έχη ενώπιον του μικρούς ή μεγάλους, ισχυρούς ή ταπεινούς.

Ημεθα φαινομενικώς αδύνατοι απέναντι μεγάλων και ισχυρών. Πράγματι, όμως, ήμεθα ημείς οι ισχυροί, διότι το δίκαιον μας προστατεύει ο Βασιλεύς των Βασιλέων. Τα δίκαια μας ελπίζομεν ότι αφεύκτως θα ικανοποιηθώσι διότι βραβευτής δεν ήνε ο βασιλεύς της γης, αλλ' ο βασιλεύς των ουρανών.

Ποία ήνε τα δίκαια ημών και πως πρέπει να τα διεκδικήσωμεν, θα αναπτύξουν μετ' ολίγον άλλοι προς

υμάς. εγώ μόνον σας συμβουλεύω πατρικώς να παραστήσωμεν γενναίως και μετά παρρησίας τα δίκαια μας χωρίς να μεταχειρισθώμεν ουδεμίαν λέξιν ή πράξιν απρεπή. Αυτή ήνε η πατρική συμβουλή μου και τώρα άρχονται οι μέλλοντες να αναπτύξωμεν τα ζητήματα του τόπου".

Τον λόγον του Μακαριωτάτου υπεδέχθησαν παρατεταμένα χειροκροτήματα και ζητωκραυγαί.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Κ. ΛΙΑΣΙΔΟΥ: Μετά ταύτα δε ο Δήμαρχος και τέως βουλευτής κ. Αχ. Λιασίδης, ωμίλησεν ως ακολούθως:

Μακαριώτατε, συμπατριώται,
Φρενητιωδώς εχειροκροτήσαμεν κατά το σωτήριον έτος **1878** την αγγλικήν σημαίαν, αναρτωμένην επί των επάλλξεων της νήσου ημών επί τη γλυκυτάτη ελπίδι ότι ταύτην ως τάχιστα θα ανατικαθίστα η κυανόλευκός, η ιερά εκείνη σημαία, την οποίαν βάψαντες διά του τιμίου αίματος αυτών, οι ατρόμητοι ήρωες και μάρτυρες του **1821** δεδοξασμένην και τετιμημένην παρέδωκαν τοις μεταγενεστέροις, εντολήν και υποθήκην αφιέμενοι αυτοίς, ίνα ταύτην εν χερσί κρατούντες μη παύσωνται αγωνιζόμενοι τον υπέρ πίστεως και πατρίδος αγώνα μέχρι της πλήρους απελευθερώσεως πάσης γης ελληνικής.

Οχι δε μόνον διεψεύσθησαν αι ελπίδες ημών εις τα αφορώντα τα εθνικά ιδεώδη αλλά και καθ όλην την διάρκειαν της κατοχής ουδέν εξεπληρώθη εκ των εξηγγελθέντων υπό της βρετανικής κυβερνήσεως, η δε δύστυχος ημών πατρίς, περιβληθείσα οιονεί ακάνθινον στέφανον πολλά εδοκίμασε και πλλά υπέστη κατά τα διαρρεύσαντα τριάκοντα και τέσσαρα έτη. Εις δύο κυρίους δουλεύσασα αύτη υπεβλήθη εις βάρη δυσβάστακτα, καθ' ολοκληρίαν εκμυζητικά μη επιτρέψαντα εις αυτήν να βαδίση, ως ήτο πρόπον, την προς τον πολιτισμόν άγουσαν.

Η παιδεία ή τε στοιχειώδης, η ανωτέρα και η τεχνική, ο πρώτιστος ούτος εκπολιτιστικός παράγων των λαών χωλαίνει παρ' ημίν, η γεωργία η βιομηχανία,

οι πλουτοπαραγωγικοί ούτοι κλάδοι ευρίσκονται εις νηπιώδη κατάστασιν, εις δημόσια έργα και εις συγκοινωνίας υστερούμεν το εμπόριον φθίνει, αμοιρούμεν δε πάντων των δυναμένων να θέσωσι τα ημέτερα εις την οδόν της προόδου.

Εάν δε ποιά της βελτίωσις παρατηρείται εις τα καθ' ημάς, τούτο οφείλεται προ παντός εις την ιδιωτικήν πρωτοβουλίαν την αξίαν παντός θαυμασμού και επαίνων.

Κατόπιν επανειλημμένων παραστάσεων του ελληνικού πληθυσμού της νήσου εξεχωρήθη εις αυτήν τέσσαρα μετά την κατοχήν έτη το συνταγματικόν καλούμενον πολίτευμα, καθ' ολοκληρίαν ανελεύθερον και απολυταρχικόν. Ελέγετο και διεδίδετο κατά την εποχήν της εκχωρήσεως τούτου εν τοις πολιτικούς κύκλοις, τοις τε εν Κύπρω και τοις εν Αγγλία, ότι οι περιριστικοί εν αυτώ όροι θα ήροντο μετά την επί τινα έτη εφαρμογήν. Δυστυχώς παρ' όλας τας εντόνους διαμαρτυρίας και ενεργείας τας γενομένας υπό των κατά καιρούς αντιπροσωπευσάντων τον ελληνικόν λαόν της Κύπρου, ουδεμία τροποποίησης εγένετο, καίτοι κατά το διαρρεύσαν και μακρόν χρονικόν διάστημα οι κάτοικοι ουδενός ημέλησαν όπως κατά το ενός μορφωθώσι και πολιτικώς ακόμη διαπαιδαγωγηθώσι καταστάντες καθ' όλα ικανοί όπως χειρίζονται και ρυθμίζωσι κατά το πρέπον πάντα τα τε οικονομικά των και διοικητικά.

Καίτοι δε το πολίτευμα ημών δεν είναι οίον ήρμοζε και αρμόζει εις λαόν οργώντα προς ιδέας εκπολιτιστικές και διαφλεγόμενον υπό της επιθυμίας να ρυθμίση επί τα βελτίω τα καθ' αυτόν, καίτοι εξακολουθητικώς παραπονούμεθα διά τας εν αυτώ περιοριστικές και ανελευθέρους διατάξεις, εκ των πραγμάτων καταδεικνύεται και κυβερνητική παρασπονδία περί την εφαρμογήν αυτού.

Προφανώς καταπατείται επί ανυπολογίστω ζημία του ελληνικού στοιχείου της νήσου η εκ του συνταγματικού χάρτου, απορρέουσα αρχή της εν τω Νομοθετικώ αντιπροσωπεύσεως κατά την αναλογίαν του χριστιανικού και μωαμεθανικού πληθυσμού παρά πάσας

τας δημοσιευθείσας εν τη Κυανή Βίβλω σαφείς και οριστικές γνώμας υπουργών του κράτους αποφανθέντων κατά τας πρώτα της κατοχής έτη ότι δίκαιον είναι η τοιαύτη αρχή της κατ' αναλογίας αντιπροσωπεύσεως να εφαρμοσθή ουχί μόνον διά το Νομοθετικόν και τα Δημαρχεία, αλλά και διά πάντα τα άλλα εν τω τόπω Διοικητικά Συμβούλια.

Την θεραπείαν πάντων τούτων και άλλων πολλών ακόμη, άτινα προκαλούσι και επιφέρουσι την κακοδαιμονίαν της ελληνικής ημών πατρίδος, κατά καιρούς διαφόρους επεζήτησαν ο λαός και η ελληνική αντιπροσωπεία τούτο δε έπραξαν και άύθις οι από του παρελθόντος φθινοπώρου πανηγυρικώς υπό του λαού εκλεγέντες αντιπρόσωποι.

Εν υπομνήματι επιδοθέντι εις τον νέον της νήσου Κυβερνήτην διειτυπώθησαν πάντα τα δίκαια των Ελλήνων νησιωτών αιτήματα και αι εθνικάι αυτών βλέψεις. Δυστυχώς όμως προσεκρούσαμεν επί βράχου ακατανικήτου. Η τε τοπική και η κεντρική Κυβέρνησις αντέταξαν άρνησιν εκφραστικήν και απόλυτον εις πάντα τα αιτήματα. Εδέησε τότε η ελληνική αντιπροσωπεία να εγκαταλείψη τας εν τω Νομοθετικώ έδρας της καταστήσασα διά τα περαιτέρω υπεύθυνον την Κυβέρνησιν, συνεννοηθείσα δε μετά των εκκλησιαστικών ταγών της νήσου απετέλεσε μετ' αυτών την επί του πολιτικού αγώνος απετέλεσε μετ' αυτών την επί του πολιτικού αγώνος κεντρικήν επιτροπήν, ήτις ανέλαβε να εργασθή τη βοηθεία των άλλων τοπικών Επιτροπειών προς επίτευξιν των κυπριακών δικαίων, εξέδωσε δε επί τούτω και προκήρυξιν προς τον λαόν. Την παραίτησιν των βουλευτών επηκολούθησεν η παραίτησις των ελληνικών μελών των διαφόρων διοικητικών συμβουλίων της νήσου.

Συμπατριώται,

Η πατρίς ημών διέρχεται κρίσιν πολιτικήν και έχει ανάγκην της βοηθείας των τέκνων της και της ομοθύμου πάντων συμπράξεως. Πρόκειται περί βωμών και εστιών. Πρόκειται περί των τιμαλφεστάτων. Τα εθνικά ημών ιδεώδη αποκρούονται, η σημαία ημών η τρισένδοξος περιφρονείται, τα δίκαια ημών αιτήματα

απορρίπτονται. Επιμένουσι να διακυβερνώσιν ημάς απολυταρχικώς, αρνούνται εις ημάς συνταγματικάς ελευθερίας, σπαταλώσι το διά των ιδρώτων και μόχθων του λαού εις τα κυβερνητικά ταμεία εισρέον χρήμα, κατακρατούσιν εν ξένη χώρα τα εκ παραβλέψεως των δεομένων γενέσθαι προελθόντα περισσεύματα και ούτε θέλουσι να λάβωσιν υπ' όψιν εισηγήσεις δι' ων είναι δυνατόν να επέλθη ανόρθωσις εις τους διαφόρους κυβερνητικούς κλάδους και τα του τόπου εν γένει να χωρήσωσι την άγουσαν προς την αληθή αυτού ευημερίαν.

Υποστηρίζωμεν πάντες διά πάσης θυσίας τον αναληφθέντα πατριωτικόν αγώνα. Επιστήμονες, έμποροι και χειρώνακτες, πολίται και αγρόται, πλούσιοι και πένητες, κληρικοί και λαϊκοί, γέροντες και νέοι, ας ενώσωμεν τας δυνάμεις ημών προς περιφρούρησιν των τιμίων και ιερών, μηδενός δε υπολειφθώμεν όπως καταστήσωμεν σεβαστά τα δίκαια ημών.

Απετινάξαμεν πλέον την νάρκην, εξηγέρθημεν κατά των δεινών, άτινα περιστοιχούσιν ημάς και πρόπον είναι να ακολουθήσωμεν την οδόν, ην υποδεικνύει ημίν το καθήκον, μέχρις ου εξασφαλίσωμεν την πεφιλημένην πατρίδα πολιτικόν βίον ασφαλώς οδηγούντα αυτήν εις σταδιοδρομίαν εκπολιτιστικήν και την ποθητήν εθνικήν αποκατάστασιν.

Ζήτω η Κύπρος.

Ζήτω η ένωσις μετά της μητρός Ελλάδος.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Κ. ΘΕΟΦΑΝΗ ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Μετά τον λόγον του κ. Διασίδου, ον εκάλυψαν ζωηρά χειροκροτήματα και επευφημίαι, τον λόγον απηύθυνε προς τα πλήθη ο δικηγόρος και πρώην βουλευτής κ. Θ. Θεοδότου, ως εξής κατά τας σημειώσεις ας εκράτησεν ημέτερος συντάκτης:

Συmpατριώται,

Συνήλθομεν αθρόοι εν τω χώρω τούτω υπό την σκέπην του εθνικού ημών λαβάρου, της μάγου

γαλανολεύκου μας, όπως διαμαρτυρηθώμεν κατά των αδικημάτων, άτινα προσγίνονται εις ημάς υπό της αγγλικής Κυβερνήσεως και οπως διακηρύξωμεν έτι άπαξ ότι εις δεσπόζει των καρδιών, ημών, πόθος, ο πόθος της εθνικής ημών αποκαταστάσεως.

Η αθρόα αύτη συρροή καταδεικνύει πόσον η Κυβέρνησις υποτιμά τα δίκαια της Κύπρου, ότι ο λαός ούτος είνε άξιος καλλιτέρας τύχης, ότι δεν είναι λαός ζουλού, καταδεικνύει πόσον πλανάται η αγγλική Κυβέρνησις νομίζουσα ότι έχει να κάμη με κοπελλούδια.

Τρία είναι τα σημεία περί των οποίων θα διαλάβω, διότι εάν ήθελον να ομιλήσω περί πάντων των ζητημάτων θα εφθάνομεν μέχρι του μεσονυκτίου.

Αρχομαι πρώτον από το ζήτημα της εθνικής αποκαταστάσεως.

Οδύνην βαθείαν προυξένησεν εις πάντας ημάς το τελευταίον της Κυβερνήσεως άστοχον διάβημα, διότι τις εφαντάζετο ότι θα ευρίσκετο Αρμοστής ζητών από τον λαόν, όπως υποστείλη την σημαίαν του διά να ακούση τα παράπονα του, ζητών όπως θέση φίμοτρον διά να μη εκφράζωμεν τους εθνικούς μας πόθους, ζητών να επιβάλη εις την καρδίαν του λαού, όπως μη πάλλη υπέρ της Ελλάδος;

Πάντα ταύτα δεν δύναμαι παρά να χαρακτηρίσω ως απερίσκεπτον πολιτικήν. Τοιαύτη τις πολιτεία καταισχύνει το αγγλικόν όνομα, αμαυροί την αίγλην του αγγλικού λαού, και έχω την πεποίθησιν ότι και υπ' αυτού θέλει καταδικασθή, ως απάδουσα ου μόνον προς το σήμερον διαπνέον σύμπαντα τον πεπολιτισμένον κόσμον φιλελεύθερον πνεύμα της εποχής, αλλά και προς τα καλώς νοούμενα αγγλικά συμφέροντα.

Ότε προ 34 ετών υπέρ τον ορίζοντα της νήσου έδυε διά παντός η ημισέληνος και κατελάμβανε την θέσιν αυτής ο Σταυρός, ο τότε αοίδιμος πρωθιεράρχης και Εθνάρχης της Κύπρου Σωφρόνιος, διεκήρυξε τους εθνικούς της Κύπρου πόθους ειπών προς τον Σερ Γκάρνερ Ουέλσελεϋ (Γούλσλη) τον πρώτον Αρμοστήν της νήσου, τα βαρυσήμαντα ταύτα:

"Στέργομεν την μεταπολίτευσιν, διότι πεποίθαμεν ότι αύτη θα μας χρησιμεύση ως γέφυρα, διά της οποίας θα μεταπηδήσωμεν εις τας μητρικάς αγκάλας".

Εκτοτε ο λαός της Κύπρου ουδεμίαν αφήκεν ευκαιρίαν να παρέλθη χωρίς να εκδηλώση τον υποκάρδιον αυτού πόθον, την ένωσιν της Κύπρου μετά της Ελλάδος. Οχι προ πολλού χρόνου οι εθνικοί ημών πόθοι, επισήμως ανεγνωρίσθησαν διά του επισήμου εκπροσώπου της αγγλικής Κυβερνήσεως, πρώην Αρμοστού Κιγκ Χάρμαν, ειπόντος μόλις πατήσαντος το έδαφος της νήσου "τι φυσικώτερον σεις, Έλληνες όντες, να ποθήτε την ένωσιν σας με την μητέρα πατρίδα σας".

Αλλά χαίρω και συγχαίρω τον νυν Αρμοστήν, διότι παρέσχε μίαν ευκαιρίαν όπως αποδειχθή ότι τα εθνικά δίκαια δεν καταστέλλονται διά διαγγελμάτων και τσαρικών ουκαζίων, αλλά μόνον διά του θανάτου. Ας μάθωσιν οι ευγενείς βρετανοί ότι η Κύπρος, θέλοντες και μη, θα ενωθή και θα ενωθή μίαν ημέραν με την Ελλάδα εις ην ανήκει ψυχή τε και σώματι.

Μεταβαίνω ήδη εις το θέμα των πολιτειακών ελευθεριών, τας οποίας εζητήσαμεν και τας οποίας, ως μη ώφειλεν, απέρριψεν η αγγλική κυβέρνησις, μετά πολλούς κόπους εκρίθη καλόν να παραχωρηθή υμίν παρωδία συνταγματικού χάρτου κατά το **1882**.

Η προηγηθείσα της παραχωρήσεως ταύτης μακρά αλληλογραφία, ήτις εύρηται δημοσιευμένη εις τας συγχρόνους Κυανάς Βίβλους, μαρτυρεί ότι το επικρατούν τότε πνεύμα ήτο όπως η πλειονότης του λαού, ως συνόλου ενιαίου, εκλέγη τους βουλευτάς του.

Η αρχή αύτη είναι κατ' εμήν γνώμην η ορθότερα και συμφωνοτέρα προς τε την φύσιν και το πνεύμα του συνταγματικού πολιτεύματος.

Εάν η αρχή αύτη εκράτει από της ημέρας καθ' ην εδόθη ημίν συνταγματικόν πολίτευμα δεν θα ευρισκώμεθα σήμερον προ τηλικούτων δυσχερειών, αλλά θα εδιοικούμεν ημείς τα ίδια ημών πράγματα και η όψις της Κύπρου μας θα ήτο αλλοία, θα ήτο οίαν

πάντες την θέλομεν, οίαν πάντες την ονειρευόμεθα, δεν θα υπήρχεν ουδέ εις οθωμανός εν τω Νομοθετικώ και η εργασία του Νομοθετικού θα εχώρει απροσκόπτως υπό την πεφωτισμένη πολιτείαν των Ελλήνων βουλευτών προς το αληθες, προς το πραγματικόν συμφέρον αμφοτέρων των συνοίκων φυλών, χριστιανών τε και οθωμανών.

Αλλ' η επέμβασις της Τουρκίας κατά το εκανονίσθησαν εν σχέσει προς την εκλογήν των αντιπροσώπων του τόπου, επί τη βάσει της αναλογίας του πληθυσμού των δύο εν τω τόπω φυλών, Ελλήνων και Οθωμανών, και υπό το νυν κρατούν πολίτευμα οι Έλληνες εκλέγουν **9** και οι Οθωμανοί τρεις βουλευτάς.

Η αναλογία αύτη ήτο ίσως τότε δεδικοιολογημένη. Σήμερα όμως διά της επελθούσης αυξησεως του πληθυσμού και επί τη βάσει της αρχής της κατ' αναλογίαν του πληθυσμού εκλογής, οι Έλληνες δικαιούμεθα να εκλέγωμεν **12** βουλευτάς και οι Τούρκοι τρεις, άτε των Ελλήνων αποτελούντων τα **4/5** του όλου πληθυσμού της νήσου.

Εζητήσαμεν λοιπόν κάτι σύμφωνον προς την αρχήν την κρατήσασαν κατ' αυτήν την σύστασιν του Νομ. Συμβουλίου και όμως η αγγλική Κυβέρνησις μας το ηρηγήθη και απεκάλεσεν ημάς και αμβλυωπούντας.

Τι δε προβάλλει ως δικαιολογίαν της πράξεως της;

Την μεταξύ αυτής και της Τουρκίας σύμβασιν του **1878**. Δεν επιτρέπει, λέγουν, η σύμβασις, ν' αυξηθή κατ' αναλογίαν του πληθυσμού ο αριθμός των Ελλήνων βουλευτών. Αλλά πού της συμβάσεως υπάρχει τοιαύτη απαγόρευσις;

Πού της συμβάσεως εύρηται η Αγγλία καλύεται να διοική την νήσον, υφ' οιονδήποτε σύστημα πολιτεύματος, οίον αύτη ήθελεν εγκρίνει;

Αλλ' εάν συμφώνως με την σύμβασιν εδικαιούντο να μας δώσωσι συνσταγματικόν πολίτευμα, σοβαρώς διΐσχυρίζονται οι ιθύνοντες τα της Κύπρου, ότι καλύονται υπό της συμβάσεως να δώσωσιν εις τον λαόν της Κύπρου ευρυτέρας ελευθερίας, στηριζομένας επί

τη βάση του νυν κρατούντος πολιτικού συστήματος;

Αλ' ας αφήσωμεν να λαλήση η γλώσσα του Λόρδου Γράνβιλ, ίσως αύτη είναι μάλλον πειστική. Ιδού τι επί λέξει ο ευγενής λόρδος τότε υπουργός των Εξωτερικών, έγγραφε την 8ην Μαΐου 1882, απαντών εις τον εν Λονδίνω πρεσβευτήν της Τουρκίας Μοσσούρον Πασάν:

..."Η διοίκησις της νήσου παρεχωρήθη διά της συμβάσεως εις την Κυβέρνησιν της Αυτής Μεγαλειότητος, χωρίς ν' αφεθή εις την Υψηλήν Πύλην δικαίωμα επεμβάσεως, όσον αφορά τον τρόπον καθ' ον η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος θα διέτασσε τα της διοικήσεως της νήσου".

Δεν είναι λοιπόν η σύμβασις, ήτις κωλύει να δοθώσιν ευρύτεραι πολιτικάί ελευθερίαι, ευρύτερα πολιτικά δικαιώματα εις τον λαόν της Κύπρου, αλλ' είναι το συμφέρον, ναι, το κακώς νοούμενον συμφέρον της Αγγλίας, διότι φρονώ εν πεποιθήσει, ότι το καλώς νοούμενον συμφέρον αυτής ως πεπολιτισμένης δυνάμεως συνηγορεί υπέρ της παραχωρήσεως των δικαίων ημών αιτημάτων. Η φήμη της Μεγάλης Βρετανίας ως δυνάμεως διοικούσης τους υπ' αυτήν λαούς συμφώνως προς το δίκαιον, εχρεωκόπησεν εν Κύπρω, εκηλιδώθη και το συμφέρον παντός αληθούς Βρετανού, είναι ν' αποπλύνη τον προσαφθέντα ρύπον εις το ωραίον αγγλικόν όνομα.

Το γόητρον της Αγγλίας εν Ανατολή απαιτεί όπως η Κύπρος, υπό τον βρετανικόν Λέοντα διοικήται επί τη βάσει του δικαίου και ουχί υπό το κράτος της κτηνώδους βίας, και ελπίζω ότι ο γενναιόφρων αγγλικός λαός δεν θα λησμονήση το μεγαλείον του αγγλικού Εθνους-"Ο θεός και το δίκαιον". Ναί έχομεν δίκαιον και πέποιθα ότι θα νικήσωμεν.

Ετερον ζήτημα, ούχ ήττον σπουδαίον, είναι ότι ζητούμεν όπως οι ιδρώτες του κυπριακού λαού χρησιμοποιώνται διά τον κυπριακόν λαόν, όπως πάντες οι φόροι τους οποίους ούτος πληρώνει δαπανώνται εν τω τόπω.

Κατόπιν μακροχρονίων αγώνων μόλις επ' εσχάτων

κατωρθώθη να διευθετηθή μερικώς μόνον το ζήτημα του λεγομένου φόρου της υποτελείας, όστις τώρα απεκλήθη συμβολή ή συνδρομή.

Αλλ' οπωσδήποτε και αν αποκληθή, το μόνον όνομα όπερ αρμόζει εις αυτόν είναι ο "σάραξ", ο οποίος καταβιβρώσκει τα σπλάχνα του κυπριακού λαού. Τον σάρακα δε τούτον πρέπει να συντρίψωμεν υπό το πέλμα του λαού. Αρκεί 34 ετών αφάιμαξις. Αρκεί 34 ετών ληστεία. Η διευθέτησις αύτη όμως δε ικανοποιεί τον κυπριακόν λαόν και διά τούτο ούτος ζητεί όπως τέλειον απαλλαγή του σάρακος τούτου ο οποίος απομυζά πάσαν ικμάδα του αίματος του.

Ούτως ο κύβος ερρίφθη, ο αγών ήρξατο, και καλούμεν πάντας ημάς επί το καθήκον, όπερ επιβάλλει αγών τόσον ευγενής, τόσον υψηλός, τόσον ιερός, καθά αγών υπέρ του δικαίου.

Προς ευόδωσιν τούτου απαιτούνται αγώνες έργων, ίσως αγώνες αιμάτων, αγώνες υπό την γαλανόλευκον, η οποία γνωρίζεται ποίας θυσίας επιβάλλει εις τους μαχομένους υπό την σκέπην της.

Εάν τώρα αποτύχωμεν ουδέποτε άλλοτε θα επιτύχωμεν όπως οι ιδρώτες μας ραίνωσι την Κύπρον και όχι την Αγγλίαν. Είναι μεγίστη η ευθύνη πάντων. Απαιτείται εργασία ενδελεχής, σύννεσις σταθερότης, εγκαρτέρησις, θάρρος. Χωρήσωμεν στερρώ τω ποδί, προς τα πρόσω, χωρήσωμεν ευθαρσώς και ο θεός θα ευλογήση και θα ευοδώση τον αγώνα ημών, ον διεξάγομεν υπέρ του δικαίου και της αληθείας.

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ

Μετά το πέρας του λόγου του ο κ. Θεοδότου ανέγνωσε μεγαλοφώνως το κάτωθι ψήφισμα, όπερ εγένετο ομοφώνως δεκτόν διά βοής υπό των διαδηλωτών:

"Ο Λαός της πρωτεύουσας και των υποδιαμερισμάτων Κυθραίας και Ορεινής, συνελθών εν Λευκωσία, σήμερα τη 15/28 Απριλίου 1912 και λαβών γνώσιν της εις τας υπομνήματα των Ελλήνων

αντιπροσώπων αρνητικής απαντήσεως της Α. Ε. του Μ. Αρμοστού και της επιδοκιμαζούσης ταύτην επιστολής του εντιμοτάτου Υπουργού των Αποικιών ως και της συνεπεία ταύτης παραιτήσεως των ελληνικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου και ακούσας των λεχθέντων

ΨΗΦΙΖΕΙ

1. Ομοφώνως επιδοκιμάζει την γενομένη παραίτησιν των αντιπροσώπων αυτού και την απ' αυτών χαραχθείσαν πολιτικήν πορείαν απέναντι Κυβερνητικής πολιτείας αστόργου και ανελευθέρου.

2. Εγκρίνει την συσταθείσαν εν πρωτευούση Κεντρικήν Επιτροπήν υπό την προεδρίαν της Α. Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου πάσης Κύπρου, εκ των Αρχιερέων της Νήσου, του Ηγουμένου Κύκκου και των παραιτηθέντων εννέα βουλευτών, εις ην εμπιστεύεται την εν γένει διεξαγωγήν του πολιτικού αγώνος της Κύπρου.

3. Διακηρύττει ότι ουδεμία ενέργεια, ουδεμία πίεσις ουδεμία εγκόσμιος δύναμις δύναται να αναστείλη η μεταβάλη τα εθνικά αυτού φρονήματα και την αναλλοίωτον αυτού θέλησιν, όπως προσαρτηθή εις το ομόφυλον βασίλειον της Ελλάδος.

4. Εκλέγει επιτροπήν αποτελουμένην εκ των κ.κ. Ν. Χρυσ αφίνη, Δ. Σεβέρη, Ν. Πασχάλη, Στ. Σταυρινάκη, Γ. Α. Μαρκίδου, Ν. Δέρβη, Αρ. Φοινιέως, Ευέλ. Γλυκυ, Ν. Ιακωβίδου, Μιλτ. Κουρέα, Χρ. Μιχαηλίδου, Κ. Σ. Λοϊζίδου, Αχ. Μαρκίδου, Ι. Μιχαηλίδου, Χρ. Γεωργιάδου, Γ. Χριστουλίδου, Ν. Θεοφανίδου, Κ. Λυσσανδρίδου, Κ. Χατζηχριστοδούλου, Νικολάου Καταλάνου, Κυρ. Σταυρινίδου, όπως επιδώση το παρόν ψήφισμα εις την Α. Ε. τον Μέγαν της Νήσου Αρμοστήν και εις την επί του πολιτικού αγώνος της Κύπρου Κεντρικήν Επιτροπήν, όπως προβή εις δημοσίευσιν διά του τύπου και όπως αποτελέση τοπικήν επιτροπήν ήτις να βοηθή την Κεντρικήν Επιτροπήν εν τω κοινώ υπέρ της χώρας αγώνι".

Η ΕΚΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ: Καθ'ην στιγμήν

υπεγράφετο το ψήφισμα υπό του Μ. Αρχιεπισκόπου τα πλήθη εκινήθησαν διευθυνόμενα προς το Αρμοστείον, διηνεκώς εχύνοντο αι χιλιάδες εκείναι εις τον δρόμον και εξεχειλίζον αι δενδροστοιχίαι. Όταν η πρωτοπορεία της διαδηλώσεως έφθανε προ του Αρμοστείου. Κατ' ακριβείς υπολογισμούς οι διαδηλωταί υπερέβαινον τας **10** χιλιάδας.

Προ της θύρας του περιβόλου του Αρμοστείου ήτο παρατεταγμένη όλη σχεδόν η πεζή και έφιππος δύναμις της αστυνομίας. Όλος ο πέριξ χώρος, οι λόφοι, τα χωράφια εγέμιζαν από κόσμον, το δε δάσος των γαλανολεύκων παραπλεύρως του δάσους των ευκαλύπτων απετέλει θαυμάσιον θέαμα.

Αμ' ως η επιτροπή του συλλαλητηρίου έφθασε προ της θύρας του Αρμοστείου ειδοποιηθείς ενεφανίσθη ο Μ. Αρμοστής φέρων αμφίεσιν ιππασίας και έχων εκ δεξιών τον ιδιαίτερον αυτού Γραμματέα κ. Λούκας και εξ' αριστερών τον οθωμανόν καβάσην του, έναντι δε τον επίσημον διερμηνέα κ. Καραγεωργιάδη.

ΛΟΓΟΙ Κ. Ν. ΠΑΣΧΑΛΗ: Ο δικηγόρος κ. Ν. Πασχάλης επιδίδων εκ μέρους της επιτροπείας προς την Α. Εξοχότητα το ψήφισμα είπε τα εξής:

Εξοχώτατε,

Ο Ελληνικός λαός της Λευκωσίας και των υποδιαμερισμάτων Κυθραίας και Ορεινής συνήλθε σήμερα εν τη πρωτεύουση ταύτη της Νήσου εις συλλαλητήριον και εψήφισεν ομοφώνως ψήφισμα, το οποίον εντεείλατο εις επιτροπείαν αποτελουμένην εκ των προσώπων, άτινα έχουσι την τιμήν να παρίστανται την στιγμήν ταύτην προ της Υμετέρας εξοχότητος, όπως επιδώση προς Υμάς. Εξαιτούμαι δε την άδειαν της Υμετ. Εξοχότητος να αναγνώσω το ψήφισμα τούτο (αναγινώσκει το ψήφισμα).

Το ψήφισμα τούτο ο συνελθών εις συλλαλητήριον Κυπριακός λαός παρακαλεί δι' ημών την Υμετέραν Εξοχότητα όπως διαβιβάση εις τον Εντιμότατον Υπουργόν των Αποικιών και ευελπιστεί ότι η Υμετέρα Εξοχότης θα συνοδεύση τούτο με θερμάς συστάσεις.

Εχει πράγματι ο Λαός ούτος την πεποίθησιν, Εξοχώτατε, ότι θα συνηγορήσητε υπέρ του ψηφίσματος τούτου, διότι δεν λησμονεί ότι η Υμετέρα Εξοχότης, ανήκει εις έθνος μέγα και ευγενές έθνος, όπερ στηρίζει την ισχύν και την δύναμιν του εις το Δίκαιον, έθνος το οποίον ευηργέτησεν ημάς τους Ελληνας και προς το οποίον σύμπας ο ελληνισμός προσβλέπει μετ' ευγνωμοσύνης και ελπίδων.

Με την πεποίθησιν ταύτην η επιτροπεία λαμβάνει την τιμήν να εγχειρίσει δι' εμού εις την Υμετέραν Εξοχότητα το ψήφισμα ομού μετά ετέρου πρωτοτύπου διά τον εντιμότατον Υπουργόν των Αποικιών.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ: Εις ταύτα η αυτού Εξοχότης απήντησεν ως ακολούθως:

Εν πρώτοις επιθυμώ, κύριοι, να μη νομίσητε δι' όσων θα είπω τώρα ότι δεν θέλω να δεχθώ το ψήφισμα υμών. Πληροφορούμαι ότι παρόμοια συλλαλητήρια συγκροτούνται σήμερα και εις διάφορα άλλ μέρη της Κύπρου υπό την αιγίδα της Κεντρικής Επιτροπής, εάν δε πρόκειται να υποβληθώσι και υπ' εκείνων ψηφίσματα είναι προτιμότερον να έλθωσιν όλα προς εμέ διά της Κεντρικής Επιτροπής.

Οθεν δεν θα δεχθώ το ψήφισμα υμών, αλλά θα αναμείνω να έλθη τούτο προς εμέ διά της Κεντρικής Επιτροπείας, εις ην ως είπατε, επεδόθη το πρωτότυπον αυτού.

(Ο Ν. Πασχάλης εξηγεί εις την Α. Εξοχότητα ότι το ψήφισμα επεδόθη αυτή εν πρωτοτύπω καθώς και το προς τον έντ. Υπουργόν απευθυνόμενον τοιούτον και την Κεντρικήν Επιτροπήν).

Ως είπον, δεν εννόουν να αποποιηθώ να δεχθώ το ψήφισμα υμών, αλλ' εφρόνουν ότι θα ήτο καταλληλότερον, αν όλα τα ψηφίσματα ήρχοντο προς εμέ διά της Κεντρικής Επιτροπής. Αφού όμως θέλετε να μοι επιδώσητε τούτο ημείς αυτοί το αποδέχομαι, αλλά δηλώ υμίν ότι η απάντησις θέλει δοθή, αφού υποβληθώσιν όλα στα ψηφίσματα εις τον υπουργόν, διά της Κεντρικής Επιτροπής.

Κύριοι, εκφράζω την λύπην μου διότι οι υμέτεροι εν τω Νομοθετικώ αντιπρόσωποι εθεώρησαν καλόν να παραιτηθώσιν. Εγώ φρονώ ότι έπρεπε να μείνωσιν εις τας θέσεις των και δι' αυτών να διατυπωθώσιν αι επί του πολιτικού ζητήματος σκέψεις του λαού. Αλλ' αφού ο λαός προτίμησε την έμμεσον ταύτην οδόν, θα δεχθώ την διά του τρόπου τούτου υποβολήν των σκέψεων του λαού, αφού μάλιστα οι εν τω Νομοθετικώ αντιπρόσωποι αυτού δεν κατέχουσι πλέον τας έδρας των.

(Μεταγλώττιση)

"Πόσο βαθιά αναταράχθηκε η λαϊκή ψυχή με τα τελευταία πολιτικά γεγονότα και πόσο ζωηρά παρακολουθεί ο λαός την τύχη των δικαίων του απέδειξαν τα πρωτοφανή συλλαλητήρια της περασμένης Κυριακής. Το συλλαλητήριο της πρωτεύουσας, όπως ήταν φυσικό, συγκέντρωσε τις περισσότερες χιλιάδες και θα αφήσει εποχή η επιβλητικότητα του, ο όγκος του, η τάξη του.

Από το πρωί της Κυριακής κατέφθαναν το ένα μετά το άλλο τα διάφορα χωριά με τις σημαίες τους με επικεφαλής τους ιερείς τους μουχτάρες και τους δασκάλους. Όταν διέρχονταν από την αγορά σκορπούσαν τη φρενίτιδα και τον ιερό ενθουσιασμό με τις ζητωκραυγές τους υπέρ της έμωσης.

Χιλιάδες χωρικοί έσπευδαν συνέχεια προς το γυμναστήριο και όταν μετά από λίγο άρχισε η γενική κωδωνοκρουσία, οι πολίτες έκλειαν τα καταστήματα τους και ηκολουθούσαν. Ο απέραντος χώρος του γυμναστηρίου δεχόταν τα πλήθη αχόρταγα και παρίστανε ωραιότατο θέαμα με το στεφάνι των σημαίων, το οποίο το περιέβαλλε. Περισσότερες από **60** σημαίες, που ανήκαν σε ισάριθμα χωριά, που κρατούσαν ευσταλείς χωρικοί, από τους οποίους μερικοί φορούσαν το εθνικό ένδυμα.

Κατά τις **10.30** ακριβώς κατέφθασε η Α. Μ. ο

Αρχιεπίσκοπος με τον Πανοσιό. Ηγουμένο Κύρκου και πολλούς κληρικούς και τους δύο παραιτηθέντες βουλευτές κ.κ. Αχιλλ. Διασίδη και Θ. Θεοδότου σε επίσημη περιβολή. Ο λαός υποδέχθηκε την άφιξη των αρχηγών του με χειροκροτήματα. Από την εξέδρα που υπήρχε πρώτος η Α. Μακαριότητα προσεφώνησε τα πλήθη ως εξής:

"Η βαθεία συναίσθηση των αδικημάτων που γίνονται έφερε όλους εσάς κατά την ώρα αυτή στο χώρο αυτό, όπως υπό το γαλανό ουρανό εκφράσουμε τα δίκαια μας παράπονα με την πεποίθηση, ότι θα εισακουσθούμε και θα ικανοποιηθεί ο λαός. Διότι στο γαλανό αυτό ουρανό και υπεράνω κατοικεί βασιλέας των Βασιλέων, ο οποίος κρατεί στα κραταιά του χέρια την πλάστιγγα της δικαιοσύνης και την απονέμει αδιαφορώντας αν έχει ενώπιό του μικρούς ή μεγάλους, ισχυρούς ή ταπεινούς.

Είμαστε φαινομενικά αδύνατοι απέναντι σε μεγάλους και ισχυρούς. Πράγματι, όμως, είμαστε εμείς οι ισχυροί, διότι το δίκαιο μας προστατεύει ο Βασιλέας των Βασιλέων. Τα δίκαια μας ελπίζουμε ότι θα ικανοποιηθούν διότι βραβευτής δεν είναι ο βασιλέας της γης, αλλά ο βασιλέας των ουρανών.

Ποια είναι τα δίκαια μας και πως πρέπει να τα διεκδικήσουμε, θα αναπτύξουν σε σας μετά από λίγο άλλο. Εγώ σας συμβουλεύω μόνο πατρικώς να παραστήσουμε γενναία και με παρησία τα δίκαια μας χωρίς να μεταχειρισθούμε καμιά απρεπή λέξη ή πράξη. Αυτή είναι η πατρική μου συμβουλή και τώρα αρχίζουν αυτοί που θα αναπτύξουν τα ζητήματα του τόπου".

Το λόγο του Μακαριωτάτου υποδέχθηκαν παρατεταμένα χειροκροτήματα και ζητωκραυγές.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Κ. ΛΙΑΣΙΔΗ: Μετά από αυτά ο Δήμαρχος και τέως βουλευτής κ. Αχ. Διασίδης, μίλησε ως ακολούθως:

Μακαριώτατε, συμπατριώτες,

Χειροκροτήσαμε φρενητωδώς κατά το σωτήριο έτος **1878** την αγγλική σημαία, που αναρτάτο στις

επάλξεις της νήσου μας με τη γλυκύτατη ελπίδα ότι θα αντικαθιστούσε γρήγορα η κυανόλευκη, η ιερά εκείνη σημαία, την οποία έβαψαν με το τίμιο αίμα τους, οι ατρόμητοι ήρωες και μάρτυρες του 1821 και την παρέδωκαν δεδοξασμένη και τιμημένη στους μεταγενέστερους, αφίνοντες εντολή και υποθήκη σ' αυτούς, όπως κρατούντες την να μη παύσουν αγωνιζόμενοι τον αγώνα υπέρ πίστεως και πατρίδας μέχρι την πλήρη απελευθέρωση κάθε ελληνικής γης.

Οχι δε μόνο διαψεύστηκαν οι ελπίδες μας που αφορούν τα εθνικά ιδεώδη αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της κατοχής ούτε εκπληρώθηκε από τις εξαγγελθείσες από τη βρετανική κυβέρνηση, η δε δύστυχη μας πατρίδα, περιβληθείσα ακάνθινο στέφανο δοκίμασε πολλά και υπέστη πολλά κατά τα τριάντα τέσσερα χρόνια που πέρασαν. Αφού εργάστηκε για δύο κυρίους αυτή υποβλήθηκε σε δυσβάστακτα βάρη, που απομυζούσαν καθ' ολοκληρία και δεν επέτρεψαν σ' αυτήν να βαδίσει, όπως άρμοζε το δρόμο που οδηγούσε στον πολιτισμό.

Η παιδεία, η στοιχειώδης, η ανωτέρα και η τεχνική, ο πρώτιστος αυτός εκπολιτιστικός παράγοντας των λαών χωλαίνει, η γεωργία, η βιομηχανία, οι πλουτοπαραγωγικοί αυτοί κλάδοι βρίσκονται σε νηπιώδη κατάσταση, υστερούμε σε δημόσια έργα και σε συγκοινωνίες, το εμπόριο φθίνει, στερούμαστε δε όλων των δυναμένων να θέσουν τα δικά μας στην οδό της προόδου.

Εάν δε παρατηρείται κάποια βελτίωση στα δικά μας, τούτο οφείλεται προ παντός στην ιδιωτική πρωτοβουλία που είναι αξία κάθε θαυμασμού και επαίνων.

Υστερα από επανειλημμένες παραστάσεις του ελληνικού πληθυσμού της νήσου παραχωρήθηκε σ' αυτήν τέσσερα μετά την κατοχή χρόνια το συνταγματικό καλούμενο πολίτευμα, καθ' ολοκληρίαν ανελεύθερο και απολυταρχικό. Λεγόταν και διαδιδόταν κατά την εποχή της εκχώρησης του στους πολιτικούς κύκλους, στην Κύπρο και στην Αγγλία, ότι οι περιριστικοί σ'

αυτό όροι θα αίρονταν μετά την επί μερικά χρόνια εφαρμογή.

Δυστυχώς παρ' όλες τις έντονες διαμαρτυρίες και ενέργειες που έγιναν από αυτούς που αντιπροσώπευσαν κατά καιρούς τον ελληνικό λαό της Κύπρου, καμιά τροποποίηση δεν έγινε, παρόλον κατά το μακρό χρονικό διάστημα που διέρρευσε οι κάτοικοι τίποτε δεν αμέλησαν όπως μορφωθούν και διαπαιδαγωγηθούν ακόμη πολιτικά και κατέστησαν σε όλα ικανοί όπως χειρίζονται και ρυθμίζουν σωστά όλα τα οικονομικά και διοικητικά τους.

Παρόλον δε το πολίτευμα μας δεν είναι αυτό που άρμοζε και αρμόζει σε λαό με ζωτικότητα προς ιδέες εκπολιτιστικές και διαφλεγόμενο από την επιθυμία να ρυθμίσει προς το καλύτερο τα δικά του, παρόλον ότι κατ' εξακολούθηση παραπονούμαστε για τις περιοριστικές και ανελεύθερες διατάξεις, εκ των πραγμάτων καταδεικνύεται και κυβερνητική παρασπονδία στην εφαρμογή του.

Προφανώς καταπατείται με ανυπολόγιστη ζημιά για το ελληνικό στοιχείο της νήσου η αρχή που απορρέει από το συνταγματικό χάρτη, στο Νομοθετικό για αντιπροσώπευση κατά την αναλογία του χριστιανικού και μωαμεθανικού πληθυσμού παρά τις δημοσιευθείσες στην Κυανή Βίβλω σαφείς και οριστικές γνώμες υπουργών του κράτους που αποφάνθηκαν κατά τα πρώτα χρόνια της κατοχής ότι είναι δίκαιο η αρχή αυτή της αντιπροσώπευσης κατ' αναλογία να εφαρμοσθεί όχι μόνο για το Νομοθετικό και τα Δημαρχεία, αλλά και για όλα τα άλλα δημοτικά Συμβούλια στον τόπο.

Τη θεραπεία όλων αυτών και άλλων πολλών ακόμη, τα οποία προκαλούν και επιφέρουν την κακοδαιμονία της ελληνικής μας πατρίδας, κατά διάφορους καιρούς επεζήτησαν ο λαός και η ελληνική αντιπροσωπεία αυτό δε έπραξαν και αμέσως οι αντιπρόσωποι που εκλέγηκαν από το παρελθόν φθινόπωρο πανηγυρικά από το λαό.

Σε υπόμνημα που επιδόθηκε στο νέο Κυβερνήτη της νήσου διατυπώθησαν όλα τα δίκαια αιτήματα των Ελλήνων νησιωτών και οι εθνικές τους βλέψεις.

Δυστυχώς όμως προσκρούσαμε σε βράχο ακατανίκητο. Η τοπική και η κεντρική Κυβέρνηση αντίταξαν εκφραστική άρνηση και απόλυτη σε όλα τα αιτήματα. Εδέησε τότε η ελληνική αντιπροσωπεία να εγκαταλείψει στις έδρες στο Νομοθετικό και κατέστησε για τα τα περαιτέρω υπεύθυνη την Κυβέρνηση, αφού δε συνεννοήθηκε με τους εκκλησιαστικούς ταγούς της νήσου απετέλεσε με αυτούς την επί κεντρική επιτροπή του πολιτικού αγώνα η οποία ανέλαβε να εργασθεί με τη βοήθεια των άλλων τοπικών Επιτροπειών προς επίτευξιν των κυπριακών δικαίων, εξέδωσε δε για τον σκοπό αυτό και προκήρυξη προς το λαό. Την παραίτηση των βουλευτών επακολούθησε η παραίτηση των ελληνικών μελών των διαφόρων διοικητικών συμβουλίων της νήσου.

Συμπατριώτες,

Η πατρίδα μας διέρχεται πολιτική κρίση και έχει ανάγκη τη βοήθεια των τέκνων της και την ομόθυμη σύμπραξη όλων. Πρόκειται για βωμούς και εστίες. Πρόκειται για τα πιο πολύτιμα. Τα εθνικά μας ιδεώδη αποκρούονται, η σημαία μας η τρισένδοξη περιφρονείται, τα δίκαια μας αιτήματα απορρίπτονται. Επιμένουν να μας διακυβερνούν απολυταρχικά, μας αρνούνται συνταγματικές ελευθερίες, σπαταλούν το χρήμα που εισρέει στα κυβερνητικά ταμεία από τους ιδρώτες και μόχθους του λαού, κατακρατούν σε ξένη χώρα τα περισεύματα που προήλθαν από την παράβλεψη εκείνων που έπρεπε να είχαν γίνει και ούτε θέλουν να λάβουν υπόψη εισηγήσεις με τις οποίες είναι δυνατό να επέλθει ανόρθωση στους διάφορους κυβερνητικούς κλάδους και στα πράγματα του τόπου γενικά να προχωρήσουν στο δρόμο που οδηγεί προς την αληθή του ευημερία.

Ας υποστηρίξουμε όλοι με κάθε θυσία τον πατριωτικό αγώνα που αναλήφθηκε. Επιστήμονες, έμποροι και χειρώνακτες, πολίτες και αγρότες, πλούσιοι και φτωχοί, κληρικοί και λαϊκοί, γέροντες και νέοι, ας ενώσωμεν τις δυνάμεις μας προς περιφρούρηση των τιμίων και ιερών, και ας μη καθυστερήσουμε όπως καταστήσουμε σεβαστά τα δίκαια

μας.

Αποτινάξαμεν πλέον την νάρκη, εξεγερθήκαμε εναντίον των δεινών, τα οποία μας περιστοιχίζουν και είναι σωστό να ακολουθήσουμε την οδό, την οποία μας υποδεικνύει το καθήκο, μέχρις ότου εξασφαλίσουμε την πολυαγαπημένη πατρίδα πολιτικό βίο που την οδηγεί με ασφάλεια σε σταδιοδρομία εκπολιτιστική και την ποθητή εθνική αποκατάσταση.

Ζήτω η Κύπρος.

Ζήτω η ένωση με τη μητέρα Ελλάδα.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Κ. ΘΕΟΦΑΝΗ ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Μετά το λόγο του κ. Λιασίδη, τον οποίο κάλυψαν ζωνερά χειροκροτήματα και επευφημίες, μίλησε προς τα πλήθη ο δικηγόρος και πρώην βουλευτής κ. Θ. Θεοδότου, ο οποίος είπε τα εξής σύμφωνα με τις σημειώσεις τις οποίες κράτησε συντάκτης μας:

Συμπατριώτες,

Συνήλθαμε αθρόοι στο χώρο αυτό υπό τη σκέπη του εθνικού μας λαβάρου, της μάγου γαλανόλευκης μας, όπως διαμαρτυρηθούμε εναντίον των αδικιών, οι οποίες γίνονται σε μας από την αγγλική κυβέρνηση και όπως διακηρύξουμε για μια ακόμη φορά ότι στις καρδιές μας δεσπόζει μόνο ένας πόθος, ο πόθος της εθνικής μας αποκατάστασης. Η αθρόα αυτή συρροή καταδεικνύει όσον η Κυβέρνηση υποτιμά τα δίκαια της Κύπρου, ότι ο λαός αυτός είναι άξιος καλύτερης τύχης, ότι δεν είναι λαός Ζουλού, καταδεικνύει πόσον πλανάται η αγγλική Κυβέρνηση νομίζοντας ότι έχει να κάμει με κοπελλούδια.

Τρία είναι τα σημεία τα οποία θα περιλάβω στην ομιλία μου, διότι εάν ήθελα να μιλήσω για όλα τα ζητήματα θα φθάνομεν μέχρι τα μεσάνυκτα.

Αρχίζω πρώτα από το ζήτημα της εθνικής αποκατάστασης.

Προξένησε βαθειά οδύνη σε όλους εμάς το τελευταίο άστοχο διάβημα της Κυβέρνησης, διότι ποιος φανταζόταν ότι θα βρισκόταν Αρμοστής που θα ζητούσε από το λαό, όπως υποστείλει τη σημαία του

για να ακούσει τα παράπονα του, όπως θέσει φίμωτρο για να μη εκφράζουμε τους εθνικούς μας πόθους, να επιβάλει στην καρδιά του λαού, ώστε να μη πάλλει υπέρ της Ελλάδας;

Όλα αυτά δεν μπορώ παρά να τα χαρακτηρίσω ως απερίσκεπτη πολιτική. Τέτοια πολιτεία προσβάλλει το αγγλικό όνομα, αμαυρώνει την αίγλη του αγγλικού λαού, και έχω την πεποίθηση ότι και από αυτόν θα καταδικασθεί, ότι απάδει όχι μόνο προς το φιλελεύθερο πνεύμα της εποχής που διαπνέει σήμερα όλο τον πολιτισμένο κόσμο, αλλά και προς τα καλώς νοούμενα αγγλικά συμφέροντα.

Όταν πριν από 34 χρόνια στον ορίζοντα της νήσου έδρε για πάντα η ημισέληνος και καταλάμβανε τη θέση της ο Σταυρός, ο τότε αείμνηστος πρωθυεράρχης και Εθνάρχης της Κύπρου Σωφρόνιος, διακήρυξε τους εθνικούς πόθους της Κύπρου, πόθους λέγοντας προς τον Σερ Γκάρνερ Γούλσλη τον πρώτο Αρμοστή της νήσου, αυτά τα βαρυσήμαντα:

"Προσβλέπουμε στη μεταπολίτευση, διότι πειστήκαμε ότι αυτή θα μας χρησιμεύσει ως γέφυρα, με την οποία θα μεταπηδήσουμε στις μητρικές αγκάλες".

Εκτοτε ο λαός της Κύπρου δεν αφήκε καμιά ευκαιρία να παρέλθει χωρίς να εκδηλώσει τον υποκάρδιο του πόθο, την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Όχι πριν από πολύ χρόνο οι εθνικοί μας πόθοι, αναγνωρίστηκαν επίσημα από τον επίσημο εκπρόσωπο της αγγλικής Κυβέρνησης, πρώην Αρμοστή Κιγκ Χάρμαν, που είπε μόλις πάτησε το έδαφος της νήσου "τι πιο φυσικό εσείς, όντας Έλληνες, να ποθείτε την ένωση σας με τη μητέρα σας πατρίδα".

Αλλά χαίρομαι και συγχαίρω τον τωρινό Αρμοστή, διότι παρέσχε μια ευκαιρία όπως αποδειχθεί ότι τα εθνικά δίκαια δεν καταστέλλονται με διαγγέλματα και τσαρικά ουκάζια, αλλά μόνο με το θάνατο. Ας μάθουν οι ευγενείς βρετανοί ότι η Κύπρος, θέλοντας και μη, θα ενωθεί και θα ενωθεί μια ημέρα με την Ελλάδα στην οποία ανήκει "ψυχή τε και σώματι".

Μεταβαίνω ήδη στο θέμα των πολιτειακών

ελευθεριών, τις οποίες ζητήσαμε και τις οποίες, ως μη ώφειλε, απέρριψε η αγγλική κυβέρνηση, με πολλούς κόπους κρίθηκε καλό να παραχωρηθεί σε μας παρωδία συνταγματικού χάρτου κατά το **1882**.

Η μακρά αλληλογραφία που προηγήθηκε της παραχώρησης αυτής, η οποία είναι δημοσιευμένη στις σύγχρονες Κυανές Βίβλους, μαρτυρεί ότι το πνεύμα που επικρατούσε τότε ήταν όπως η πλειονότητα του λαού, ως συνόλου ενιαίου, εκλέγει τους βουλευτές του.

Η αρχή αυτή είναι κατά τη δική μου γνώμη η πιο ορθή και η πιο συμφέρουσα προς και τη φύση και το πνεύμα του συνταγματικού πολιτεύματος.

Εάν η αρχή αυτή κρατούσε από την ημέρα κατά την οποία δόθηκε σε μας συνταγματικό πολίτευμα δεν θα βρισκόμαστε σήμερα μπροστά σε τέτοιες δυσχέρειες, αλλά θα διοικούσαμε εμείς τα δικά μας πράγματα και η όψη της Κύπρου μας θα ήταν άλλη, θα ήταν εκείνη την οποία όλοι την θέλομε, την οποία όλοι ονειρευόμαστε, δεν θα υπήρχε ούτε ένας οθωμανός στο Νομοθετικό και η εργασία του Νομοθετικού θα χωρούσε απρόσκοπτα υπό την πεφωτισμένη πολιτεία των ελλήνων βουλευτών για το αληθινό και πραγματικό συμφέρο των δυο συνοίκων φυλών, χριστιανών και οθωμανών.

Αλλά η επέμβαση της Τουρκίας (όπως) έχουν διευθετηθεί σε σχέση με την εκλογή των αντιπροσώπων του τόπου, στη βάση της αναλογίας του πληθυσμού των δύο φυλών στον τόπο, Ελλήνων και Οθωμανών, και υπό το πολίτευμα που υπάρχει σήμερα, οι Έλληνες εκλέγουν **9** και οι Οθωμανοί τρεις βουλευτές.

Η αναλογία αυτή ήταν ίσως τότε δικαιολογημένη. Σήμερα όμως με την επελθούσα αύξηση του πληθυσμού και στη βάση της αρχής της εκλογής σύμφωνα με την αναλογία του πληθυσμού, οι Έλληνες δικαιούμαστε να εκλέγουμε **12** βουλευτές και οι τούρκοι τρεις, παρόλον ότι οι Έλληνες αποτελούν τα **4/5** ολόκληρου του πληθυσμού της νήσου.

Ζητήσαμε λοιπόν κάτι σύμφωνο προς την αρχή

που επικράτησε κατ' αυτήν τη σύσταση του Νομ. Συμβουλίου και όμως η αγγλική Κυβέρνηση μας το αρνήθηκε και μας απεκάλεσε και ότι βλέπουμε στενά.

Τι προβάλλει ως δικαιολογία της πράξη αυτής;

Τη σύμβαση της με την Τουρκία του **1878**. Δεν επιτρέπει, λένουν, η σύμβαση, να αυξηθεί κατ' αναλογία του πληθυσμού ο αριθμός των Ελλήνων βουλευτών. Αλλά πού στη σύμβαση υπάρχει τέτοια απαγόρευση;

Πού στη σύμβαση βρίσκεται ότι η Αγγλία κωλύεται να διοικεί τη νήσο, υπό οποιονδήποτε σύστημα πολιτεύματος, το οποίο αυτή θα ήθελε να εγκρίνει;

Αλλά εάν σύμφωνα με τη σύμβαση δικαιούνται να μας δώσουν συνταγματικό πολίτευμα, ισχυρίζονται σοβαρά οι ιθύνοντες τα θέματα που αφορούν την Κύπρο, ότι κωλύονται από τη σύμβαση να δώσουν στο λαό της Κύπρου ευρύτερες ελευθερίες, στηριζόμενες στη βάση του πολιτικού συστήματος που επικρατεί σήμερα;

Αλλά ας αφήσουμε να ομιλήσει η γλώσσα του Λόρδου Γράνβιλ, ίσως αυτή είναι μάλλον πειστική. Ιδού τι επί λέξει ο έγραφε ο ευγενής λόρδος, τότε υπουργός των Εξωτερικών, στις **8 Μαΐου 1882**, απαντώντας στον πρεσβευτή της Τουρκίας Μοσσούρον Πασάν στο Λονδίνο:

..."Η διοίκηση της νήσου παραχωρήθηκε με τη σύμβαση στην Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας, χωρίς να αφεθεί στην Υψηλή Πύλη δικαίωμα επέμβασης, όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας θα διέτασσε τα σχετιζόμενα με τη διοίκηση της νήσου".

Δεν είναι λοιπόν η σύμβαση η οποία, εμποδίζει να δοθούν ευρύτερες πολιτικές ελευθερίες, ευρύτερα πολιτικά δικαιώματα στο λαό της Κύπρου, αλλά είναι το συμφέρο, ναι, το κακώς νοούμενο συμφέρο της Αγγλίας, διότι είμαι πεπεισμένος, ότι το καλώς νοούμενο συμφέρο της πολιτισμένης δύναμης συνηγορεί υπέρ της παραχώρησης των δικαιών μας

αιτημάτων. Η φήμη της Μεγάλης Βρετανίας ως δύναμης που διοικεί τους υπό αυτήν λαούς σύμφωνα προς το δίκαιο, χρεωκόπησε στην Κύπρο, κηλιδώθηκε και το συμφέρον κάθε αληθινού Βρετανού, είναι να αποπλύνει τον ρύπο που προσήφθηκε στο ωραίο αγγλικό όνομα.

Το γόητρο της Αγγλίας στην Ανατολή απαιτεί όπως η Κύπρος, υπό τον βρετανικό Λέοντα διοικείται στη βάση του δικαίου και όχι υπό το κράτος της κτηνώδους βίας, και ελπίζω ότι ο γενναιοφρώνας αγγλικός λαός δεν θα λησμονήσει το μεγαλείο του αγγλικού Έθνους-"Ο θεός και το δίκαιο". Ναι έχουμε δίκαιο και πείστηκα ότι θα νικήσουμε.

Άλλο ζήτημα, όχι λιγότερο σπουδαίο, είναι ότι ζητούμε όπως οι ιδρώτες του κυπριακού λαού χρησιμοποιούνται για τον κυπριακό λαό, όπως όλοι οι φόροι τους οποίους αυτός πληρώνει δαπανούται στον τόπο.

Υστερα από μακροχρόνιους αγώνες μόλις τελευταία κατορθώθηκε να διευθετηθεί μερικώς μόνο το ζήτημα του λεγόμενου φόρου της υποτελείας, ο οποίος τώρα αποκλήθηκε συμβολή ή συνδρομή.

Αλλά οπωσδήποτε και αν αποκληθεί, το μόνο όνομα το οποίο αρμόζει σ' αυτόν είναι το σαράκι, το οποίο κατατρώγει τα σπλάχνα του κυπριακού λαού. Το σαράκι δε αυτό πρέπει να το συντρίψουμε κάτω από το πέλμα του λαού. Αρκεί 34 ετών αφαίμαξη, 34 ετών ληστεία. Η διευθέτηση αυτή όμως δεν ικανοποιεί τον κυπριακό λαό και γι' αυτό αυτός ζητεί όπως απαλλαγεί εντελώς από το σαράκι αυτό το οποίο απομυζά κάθε ικμάδα του αίματος του.

Έτσι ο κύβος ερρίφθη, ο αγώνας άρχισε, και καλούμε όλους εσάς στο καθήκον, το οποίο επιβάλλει αγώνα τόσο ευγενή, τόσο υψηλό, τόσο ιερό, γιατί είναι αγώνας υπέρ του δικαίου.

Προς ευόδωση αυτού απαιτούνται αγώνες με έργα, ίσως αιματηροί αγώνες, αγώνες υπό τη γαλανόλευκη, η οποία γνωρίζεται ποιες θυσίες επιβάλλει στους μαχόμενους υπό τη σκέπη της.

Εάν τώρα αποτύχουμε ουδέποτε άλλοτε θα

επιτύχουμε όπως οι ιδρώτες μας ραίνουν την Κύπρο και όχι την Αγγλία. Είναι μεγάλη η ευθύνη όλων. Απαιτείται ενδεδειγμένη εργασία, σύνεση, σταθερότητα, εγκαρτέρηση, θάρρος. Ας προχωρήσουμε με σταθερό πόδι, προς τα εμπρός, ας προχωρήσουμε ευθαρσώς και ο θεός θα ευλογήσει και θα ευοδώσει τον αγώνα μας, τον οποίο διεξάγουμε υπέρ του δικαίου και της αλήθειας.

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ

Μετά το πέρας του λόγου του ο κ. Θεοδότου διάβασε μεγαλόφωνα το πιο κάτω ψήφισμα, το οποίο έγινε ομόφωνα δεκτό διά βοής από τους διαδηλωτές:

Ο Λαός της πρωτεύουσας και των υποδιαμερισμάτων

Κυθραίας και Ορεινής, αφού συνήλθε στη Λευκωσία, σήμερα τη **15/28** Απριλίου **1912** και αφού έλαβε γνώση της αρνητικής απάντησης της Α. Ε. του Μ. Αρμοστού στα υπομνήματα των Ελλήνων αντιπροσώπων και της επιστολής του εντιμοτάτου Υπουργού των Αποικιών που επιδοκιμάζει τη στάση αυτή ως και της παραίτησης, ως αποτέλεσμα αυτής, των ελληνικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου και αφού άκουσε τα όσα λέχθηκαν

ΨΗΦΙΖΕΙ

1. Ομόφωνα επιδοκιμάζει την παραίτηση των αντιπροσώπων του και την πολιτική πορεία που χαραχθηκε από αυτούς απέναντι σε άστοργη και ανελεύθερη κυβερνητική πολιτεία.

2. Εγκρίνει την Κεντρική Επιτροπή που συστάθηκε στην πρωτεύουσα υπό την προεδρία της Α. Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου πάσης Κύπρου, από τους Αρχιερείς της Νήσου, του Ηγουμένου Κύκκου και των εννέα βουλευτών που παραιτήθηκαν, στην οποία εμπιστεύεται την εν γένει διεξαγωγή του πολιτικού αγώνα της Κύπρου.

3. Διακηρύττει ότι καμμιά ενέργεια, καμμιά πίεση, καμμιά εγκόσμια δύναμη δεν μπορεί να αναστείλει η μεταβάλει τα εθνικά του φρονήματα και

την αναλλοίωτη θέλησή του, όπως προσαρτηθεί στο ομόφυλο βασίλειο της Ελλάδος.

4. Εκλέγει επιτροπή που αποτελείται από τους κ.κ. Ν. Χρυσafίνη, Δ. Σεβέρη, Ν. Πασχάλη, Στ. Σταυρινάκη, Γ. Α. Μαρκίδη, Ν. Δέρβη, Αρ. Φοινιέα, Ευέλ. Γλυκύ, Ν. Ιακωβίδη, Μιλτ. Κουρέα, Χρ. Μιχαηλίδη, Κ. Σ. Λοϊζίδη, Αχ. Μαρκίδη, Ι. Μιχαηλίδη, Χρ. Γεωργιάδη, Γ. Χριστουλίδη, Ν. Θεοφανίδη, Κ. Λυσσανδρίδη, Κ. Χατζηχριστοδούλου, Νικολάου Καταλάνου, Κυρ. Σταυρινίδη, όπως επιδώσει το παρόν ψήφισμα στην Α. Ε. το Μέγα της Νήσου Αρμοστή και στην Κεντρική Επιτροπή για τον πολιτικό αγώνα της Κύπρου, όπως προβεί σε δημοσίευση διά του τύπου και όπως αποτελέσει τοπική επιτροπή η οποία να βοηθά την Κεντρική Επιτροπήν στον κοινό αγώνα υπέρ της χώρας.

Η ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ: Καθ' ην στιγμή υπογραφόταν το ψήφισμα από τον Μ. Αρχιεπίσκοπο τα πλήθη κινήθηκαν διευθυνόμενα προς το Αρμοστέιο, χύνονταν συνεχώς οι χιλιάδες εκείνες στον δρόμο και ξεχειλίζαν οι δενδροστοιχίες. Όταν η πρωτοπορεία της διαδήλωσης έφθανε μπροστά στο Αρμοστέιο. Κατά ακριβείς υπολογισμούς οι διαδηλωτές υπερέβαιναν τις 10 χιλιάδες.

Μπροστά στη θύρα του περιβόλου του Αρμοστείου ήταν παρατεταγμένη όλη σχεδόν η πεζή και έφιππη δύναμη της αστυνομίας. Όλος ο χώρος γύρω, οι λόφοι, τα χωράφια γέμιζαν από κόσμο, το δε δάσος των γαλανόλευκων παραπλεύρως του δάσους των ευκαλύπτων αποτελούσε θαυμάσιο θέαμα.

Μόλις η επιτροπή του συλλαλητηρίου έφθασε μπροστά στη θύρα του Αρμοστείου αφού ειδοποιήθηκε εμφανίσθηκε ο Μ. Αρμοστής φέροντας αμφίεση ιππασίας και έχοντας στα δεξιά τον ιδιαίτερο του Γραμματέα κ. Λούκας και στα αριστερά τον οθωμανό καβάση του, απέναντι δε τον επίσημο διερμηνέα κ. Καραγεωργιάδη.

ΛΟΓΟΙ Κ. Ν. ΠΑΣΧΑΛΗ: Ο δικηγόρος κ. Ν. Πασχάλης επιδίδοντας εκ μέρους της επιτροπής προς την Α.

Εξοχότητα το ψήφισμα είπε τα εξής:

Εξοχότατε,

Ο Ελληνικός λαός της Λευκωσίας και των υποδιαμερισμάτων Κυθραίας και Ορεινής συνήλθε σήμερα στην πρωτεύουσα αυτή της Νήσου σε συλλαλητήριο και εψήφισε ομόφωνα ψήφισμα, το οποίο έδωσε εντολή στην επιτροπεία, που αποτελείται από τα πρόσωπα, τα οποία έχουν την τιμή να παρίστανται τη στιγμή αυτή ενώπιον της εξοχότητάς σας, όπως το επιδώσει σε σας. Αιτούμαι δε την άδεια της Εξοχότητάς σας να αναγνώσω το ψήφισμα αυτό (διαβάζει το ψήφισμα).

Το ψήφισμα αυτό ο Κυπριακός Λαός που συνήλθε σε συλλαλητήριο παρακαλεί την Εξοχότητα σας όπως το διαβιβάσει στον Εντιμότατο Υπουργό των Αποικιών και ευελπιστεί ότι η Εξοχότητά σας θα συνοδεύσει τούτο με θερμές συστάσεις.

Έχει πράγματι ο Λαός αυτός την πεποίθηση, Εξοχότατε, ότι θα συνηγορήσετε υπέρ του ψηφίσματος αυτού, διότι δεν λησμονεί ότι η εξοχότητά σας, ανήκει σε έθνος μεγάλο και ευγενές, το οποίο στηρίζει την ισχύ και τη δύναμη του στο Δίκαιο, έθνος το οποίο ευεργέτησε εμάς τους Έλληνες και προς το οποίο όλος ο ελληνισμός προσβλέπει με ευγνωμοσύνη και ελπίδες.

Με την πεποίθηση αυτή η επιτροπεία λαμβάνει την τιμή να δώσει μέσω μου στη Εξοχότητά σας το ψήφισμα μαζί άλλο πρωτότυπο για τον εντιμότατο Υπουργό των Αποικιών.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ: Εις αυτά η αυτού Εξοχότητα απάντησε ως ακολούθως:

Πρώτα επιθυμώ, κύριοι, να μη νομίσετε για όσα θα πω τώρα ότι δεν θέλω να δεχθώ το ψήφισμα σας. Πληροφορούμαι ότι παρόμοια συλλαλητήρια συγκροτούνται σήμερα και σε διάφορα άλλα μέρη της Κύπρου υπό την αιγίδα της Κεντρικής Επιτροπής, εάν δε επρόκειτο να υποβληθούν και από εκείνους ψηφίσματα είναι προτιμότερο να έλθουν όλα προς

εμένα διά της Κεντρικής Επιτροπής.

Γι' αυτό δεν θα δεχθώ το ψήφισμα σας, αλλά θα αναμείνω να έλθει αυτό προς εμένα διά της Κεντρικής Επιτροπείας, στην οποία όπως είπτετε, επιδόθηκε το πρωτότυπο του.

(Ο Ν. Πασχάλης εξηγεί στην Α. Εξοχότητα ότι το ψήφισμα επιδόθηκε σ' αυτήν στο πρωτότυπο καθώς και εκείνο που απευθύνεται προς τον έντ. Υπουργό και την Κεντρική Επιτροπή).

Όπως είπε, δεν εννοούσα να αποποιηθώ να δεχθώ το ψήφισμα υμών, αλλά φρονούσα ότι θα ήταν καταλληλότερο, αν όλα τα ψηφίσματα έφθαναν προς εμένα διά της Κεντρικής Επιτροπής. Αφού όμως θέλετε να μου επιδώσετε τούτο εσείς οι ίδιοι το αποδέχομαι, αλλά δηλώνω σε σας ότι η απάντηση θα δοθεί, αφού υποβληθούν όλα στα ψηφίσματα στον υπουργό, διά της Κεντρικής Επιτροπής.

Κύριοι, εκφράζω τη λύπη μου διότι οι δικοί σας αντιπρόσωποι στο Νομοθετικό θεώρησαν καλό να παραιτηθούν. Εγώ φρονώ ότι έπρεπε να μείνουν στις θέσεις τους και δι' αυτών να διατυπωθούν οι σκέψεις επί του πολιτικού ζητήματος του λαού. Αλλά αφού ο λαός προτίμησε την έμμεση αυτή οδό, θα δεχθώ την υποβολή με τον τρόπο αυτό των σκέψεων του λαού, αφού μάλιστα οι αντιπρόσωποι του στο Νομοθετικό δεν κατέχουν πλέον τις έδρες τους.